

אז מדוע יצאה מרים וולף מדעתה?

לכבוד העורך,
"גחלת לוחשת", בטאון לדברי הגות וספרות
הד. 0000, הלאביב, ישראל

עורך נכבד!

סיפורי המצורף בזה הוא במקום סיפור אחר שהלך לי לאיבוד. לפני חודשים רבים אמרתי לשלחו אליך ובינתיים שוב חליתי. הכל נשתבש והסיפור נחזק מסלעי המציאות, כמו לא היה מעולם. אבל בעד ערפל של היות וחיפושים אני זוכרת שהיה זה סיפור מוצלח מאד. היפה מכל הסיפורים ששלחתי במ יד. היו בו ציפורים מזרות נגינות עריכות, ופרחים בשלל מרהיב של צבעים שניחוחם הלך למרחוק, והיה שם גן מקסים ובו כל פרי טוב וכל אילן נאה, ובריכה, ופינות חמד לרוב, ועלם ועלמה נאהבים, וגם אני הייתי שם. הנחמה היחידה היא הידיעה שאותו סיפור לא נשלם וכי בעצם לא יצא מגור של התחלה. דבר המעורר אצלי הרהורים אם אין מקום לחשוד מעט באותו יופי שאנו נוהגים למשוך על מה שירדנו באמצע נפסקה, שלעד יישאר תלוי כהבטחה בלבד. אולם אם כך או אחרת, סיפורי על מרים וולף, כלומר סיפור ה"במקום" שאני עומדת לשימו במעטפה, ממש ברובע זה, וכל תקוותי מקופלות בו, הוא הראשון שהצלחתי להביא לידי גמר. זאת אומרת, ששמת נקודה וחתימה עליו את שמי. אין זאת אומרת כי זה הסוף. לאמיתו של דבר כבר יש באמתחתי פרקים נוספים, כלומר, המשך יביא. הן כל סוף אינו אלא אחיזה עניינים, מן פסיק בין אינסוף לאינסוף, כי סופי כל הדרכים, כדברי המשורר, הם רק געגוע.

מאז לוחצים עלי בעלי והפסיכיאטר כי אכתוב, הוצפו כל הכוונות והמגירות בבית דפים-דפים ואני תועה וטועה בהם. את המעשה בשבנתי חברתי מרים וולף, שלא עלינו השתגעה, כתבתי כדיו אדומה והקפדתי למספר את העמודים ולהשאירם בפניה מיוחדת על שולחן הכתיבה שלי. בכל זאת לא אוכל לערוב לכן שלא נכנסו לחוך הדברים פסיקים שאינם שייכים לעניין. האמת היא, עורך נכבד, שכל הכתיבה עדיין בבחינה חידוש גמור לגבי ואף כי אני תולה בה ציפיות איני נוהגת בה אימון. גם פחד סמוי מקנן בי מפני מה שנתידה אני לגלות. מי שנהנה עד כה מכותיבתי הם

הפסיכיאטר שלי ובעלי. הראשון יוצא מרווח מפני שהוא קורא דפים על דפים על חשבון זמני היקר. והוא קורא לאט לאט – נינוח לו שם בכורסת העור שלו במין ישיבה שדאי יותר שכיבה משיבה, המשקפיים מתנוצצים, המקטרת כפיר – מפסיק מעת לעת לתלות מבטו בתקרה, מפליג אחר מעופי של איזה זבוב שחור במדבר הלבן, וחוזר ומדפדף בנחת, בשופי, כל אות בדולר. כל מילה בעשרה דולר... נו, וגם אישי לא חסר. שעכשיו אינו צריך לדאוג לי כשהוא מבלה את זמנו מחוץ לבית ואינו ממחר לשוב. ליבו סמוך ובטוח שאשתו ממשיכה לישוט באגמי הגליונות, חרה אחרי צי המילים שיוכיילה למחוז הפצה. הוא, כנראה, מאמין באמונה שלימה שהיא לא תטבע כל עוד יש לה מילים להיאחו בן. (ואולי, בסתר-בסתר, מקווה שכן?) אשר לי, טרם אדע אם אמנם מטיבה עמי הכחיבה. "עוד מוקדם להגיד", נאום הפסיכיאטר, "את צריכה לתת לזה זמן". (ואל לשכוח: הזמן שלי הוא הכסף שלי!) מה שחשוב הוא שבינתיים נתרשש בי משהו. ניעור משהו. האם זה יצר לב האומן? פעם, לפני המון שנים, בטרם השתקעו הורי בברוקלין, כשלמרותי בבית הספר היסודי בפתח תקווה, הצטיינתי בכתיבת חיבורים והומרים ניבאו לי עתיד מזהיר. אחד מסיפורי אפילו זכה להידפס בעיתונכם חתום בשם הכרזי: מיקי בן-זאב. היה זה סיפור על כלב פלא שנשתטה לאחר שנושך על-ידי אדם, או משהו ברומה לזה, שם הכלב היה בלק או בלעם, איני זוכרת בדיוק. גם זה אבד. אבל עוד שמורים עמי מכתבי כמה קוראים ששיבחו את סיפורי ואמרו עד מה נגע לליבם גורלו של הכלב המסכן. כל אותם קוראים, כמסתבר, היו בעלי כלבים. מכל מקום היתה בי אז גאוה גדולה. ועכשיו אני תודה, אם אין כתיבתי המתחדשת מעירה בי איזו שאפתנות שנתקרה עוקצה? שכן, לפתע, החל הדבר חורה לי. אני מתכוונת ליחס הזה כלפי כתיבתי. כאילו אינה אלא ירפוי בעיסוק. כאילו אין לה שום ערך משל עצמה, בזכות עצמה. זהו הטעם, עורך נכבד, שראיתי צורך לשלוח אליך משהו לפרסום. שסוף סוף לא דומה סיפור שנדפס לסיפור שלא נדפס. מי יודע אלו סיפורים נפלאים נגזר דינם להירקב במגירות, להעלות אבק, להיהפך לאבק, לא לבוא לעולם, לעולם? הן, הכוח המהור שלפרסום! כה מזור, כיחוד לאור העובדה שמדי יום צצים ומופיעים, חדשים לבקרים, דברים שנוח להם שלא נבראו.

יום בהיר אחד יצאה מרים וולף המסכנה (שבצעם אין לדעת אם הרגישה עצמה מסכנה או רק נראתה כך) מדעתה, ומביתה, הוא הבית המוסקי לעמוד על תילו ממש מול ביתנו. מאז איני חדילה לשאול את עצמי מדוע? מה קרה שם שהכריע את הקי? לשון אחר: מה גרם לה

שתחליט להשתגע? זאת אומרת, אם נצא מן ההנחה, המובעת ברומאן "מעולם לא הבטחתי לך גן וורדים", שגם השיגעון, בסופו של דבר, הוא עניין הנתון לבחירה? מין הרף עין כזה, זיק, רותר מרצון על הרשות להחליט בעתיד. לא לשוא מדברת גיבורת אותו רומאן על "זכותה", גם היא, להיות משוגעת, שיש בו בשיגעון מקסם השחרור הגמור, יש בו מהעדר האחריות המוחלט. אינני יודעת כמה פעמים הייתי קרובה לבחירה שכזו, ואם משום רגש האחריות או משום חוסר ההעוה, נשארו. אני רק מוסיפה להציץ מחור המנעול, רועדת, על הסף. עכשיו בוודאי תבין, עורך נכבד, מדוע ולמה כה נוגע לי מה שאירע לשכנתו-ידידתי. אפשר לומר כי בכותבי עליה אני שמה את נפשי בכפי. ממש. הלא קראתי אצל קירקגור על סופר שתך כדי תיאורו את גיבורו המשתגע יצא בעצמו מדעתו. וכלום לא אמר פלובר "מאדאם בוכרי היא אני"? אבל מרים וולף היא לא אני. בשום פנים ואופן לא. כל דמיון הוא מקרי בהחלט. וכי יש לאדם שליטה על כך? בגלל הדמיון הארוך הזה נדגו, ועוד נוהגים גם כיום, לטעות בנו ולהחליפנו זו בזו. בגלל זאת יש שאני משתרבת לחוך סיפורה. למיננת לב. אני נשבעת שלא בכזונה.

הן כל הצרות מתחילות ברגע בו יראה אדם את עצמו כאובייקט, כוללת. אני דווקא משתדלת להישאר קרובה לעצמי. על פי המתכון של חז"ל. אבל הבעיות מתחילות כאשר אני שואלת לפשר "עצמי" זה, ומיהו, בעצם? האמת היא שבכל נסיבותי לבוא עד חקר נפשה של מרים וולף אני חותרת להגיע אל שורש נשמתו שלי. ומדי אדמה כי הנהינה אני מתקרבת, עולה ופושט בי חום של תקווה. כבמשחק הילדים הנודע כאשר מחביאים מפנין חפץ וקוראים לך מן הדרך להשיג לבוא ולחפש, ואתה מתרוצץ בכח וזכה וכאשר אתה עובר סמוך למקום הימצאו מריעים הכל "חם! חם!" אלא שבכלי דעת אתה שב ומתרחק, הסוד שוב מתחמק, "קר! קר!" צועקים הילדים סביבך. מה דקה המחיצה המפרידה בין כל מה שעורו בתחום האפשרי, אי שם במחוז הסיכויים הצפויים שהוא לעולם בעתיד, לבין כל מה שהוחמק זה עתה, לפני רגע אחד ויחד עם איתו הרגע עצמו, כל מה שהפך להיות בלתי אפשרי עד כאב. אבל למרות זאת - למרות הדיעה הברורה שגם לאחר מיצוי כל האפשרויות סופך שתיתקל בו בכלתי אפשרי, למרות ההכרה שבסוף, בסוף כל הסופים, מוכרחים הרברים להיחחק באמצע ללא תשובה, ולעולם בלתי מספקים - החיפוש נמשך. מי מוכן לוותר על המשחק עצמו, על הסיכוי שבי"כמעט", על אותה הנאה שבחולין ההיחשפות החלקית, טפח פה וטפח שם, המטיבה כה לכסות? מה מרוחק הקהל במועדן הלילה שעה שלענינו מתפתלת לאיטה על

הבמה החשפנית. אט אט, בזה אחר זה, חסיר את בגדיה: מעיל, חולצה, בדל בירית ספוג כושם זול. הקהל אחוז בכבלי ציפיה, נושא תשואות, רוגש, גועש... וכי היתה הנאתו מגיעה כדי מחציתה אילו הופיעה בעירומה המלא מיד? היש מרתק מן הדו-קרב הנצחי בין הגלוי והנעלם? וככל שהתהליך ממושך הרי זה משובח. חיפוש וציפיה. ומהו החיפוש אם לא החיפוש בסדר הפוך של אותיות? כמו דוגרת אני מחכה בסתר לאיזו הארה, לאיזה גילוי נוסף. אולי בגלל זאת טרם עברתי את הסף. אולי בגלל זאת אני מוסיפה למשוך בעול, ובעט. אף כי הרבה פעמים רציתי לחדול להעניש את הפטיכיאטר ואת איש גם יחד. שלא יהיו להם החיים נוחים כל כך. שלא יישבו להם כה רגועים ומדוושנים, זה בכורסת העור שלו במשרד המפואר שבפארק-אֶבְנִי, וזה על ספת הטוויז החומה כחוד המגורים שבביתנו, מגולחים למשעי ונורפים בושם שלאחר גילוח, ארוזים כל כך אישיש בתוך שקיק העור שחגנו אלוהים, כאילו שום דבר לא יכול לקרות להם, כאילו כל הצרות והייסורים שבעולם אך לאחרים נועדו. הו, כשאני רק מתארת לעצמי את פניהם המכורכות למקרא סיפורי ברפוס! הו, סיפורי... הנה רואה אתה, עורך נכבד, עד מה קשה לי לתחום דברים. איני מסוגלת לשים קץ. אפילו מכתבי נסחב, נשרך לו כבעל כורחי, כמו מרים וולף באותו קיץ, כאשר משך בעלה בזרועה כדי לזרוח להיכנס למכונית שמנועה כבר הופעל והיא דרוכה לקראת הוינוק.

כשהייתה עריין בן הילדים היתה מצוירת בתים כדמות אנשים, שהחלונות רזו להם עיניים, הכתלים אוחניים, והדלת פה. העצים כולם נשאו זרועות סגולות אל השמיים ולפרחים היו קלפתי ילדים וילדות ששערו מסתלסל סביב ראש שוחק, ואילו את השמש היתה עושה גדולה מאוד ועגולה, חובקת תבל, קרני זהבה נוטפים תלתלים-תלתלים, וחיוכיה גשם נגוהות. מעל לשמש היתה חותמת, ככתב יד הילדותי: מרים. כאשר שאלה הגננת מדוע לא חתמה בשולי הציור כפי שהורתה לכל הילדים לעשות, השיבה בסבר רציני כשאצבעה השמנמנה מצביעה על השמש: אבל זו אני. הגננת, וגם המורות במכינות, ושאר המורים, לאחר מכן התפעלו מאד מצוירה והיו תולים אותם לקישוט בחדרים ובמסדרונות. הכל הרבו לדבר עם הוריה בשבח כשרונה הגדול והמבטיח. מקץ שנים, (שנים) שבמשך הלך כשרונה הלך והצטמצם ככל שעלתה בגיל) כשאובחן סופית כי אכן יצאה מדעתה, ובעלה ש"החפץ זו לא ביה" אצלו - כשם שהיה חוזר ומכריז פעמים אינספור כל אימת שהתמקח, והוא התמקח על כל דבר - דאג לאשפזה במוסד לחולי נפש, החלו הרופאים רואים גם בצוירם תמימים אלה אותות מבשרי רע. באותו קיץ, באחד

למה לא? דווקא בניסים אין לנו אינפלציה". היא היתה גם מן התורמות הראשיות ברחובנו ל-United Jewish Appeal, ולהכנסתו השנתית של הקצב הכשר ברחוב הסמוך. לא פעם הייתי רואה את השוליה שלו – נער מגודל, מפגר מעט – מושך במצלילת ביתה כשהוא נושא בידיו המגושמות טס ענק ועליו תרנגול הדרו עטוף צלופח. לפני יום ההודיה היה התרנגול מקושט במיוחד. פלחי תפוח, עיגולי אגנס, רצועות של גור ועלי כרפס, עטרו אותו סביב, ובצידו קערת חמוציות אדמדמות. שכן מנהג הוא באמריקה ביום ההוקיה, לשאת תודה ושבח לאל בורא עולם על תרנגול הדרו ותמוצותיו, וזכר מקורש מימות חלוצי "Mayflower". כמרבית אנשי הפרוורים גם מרים צריכה להגיע למקום עבודתה שבמנהטן ב"צניורות המקובלים", כלומר, תחילה באוטובוס ואחר כך ברכבת התחתית, ובדרכה הביתה נהפך הסדר. מדי בוקר עליה להידחק בתורים בין ההמונים ולהיטלטל בקרונות, הלוך ושוב. ככה זה חמישה ימים (לא כל כך תמימים) בשבוע. אף היא נושאת עמה ספר כיס, או עיתון, כדי להימלט מן הוהמה, האומללות, ויאוש האין-אונים, הניכסים בך מכל שעל בדרך. פורשת את העיתון כווילון מול עיניה לא תראה אפילו את האשה מולה שאף היא ממש כמותה, כלומר עיתון פרוש ניכחה. אכן, נורמאלית בהחלט זו מילה המפתח להגיד את מרים וולף. ואל יזא הדבר קל בעיניך, עורך נכבד. אתה, שמדומני למדת פעם משפטים, (כך סיפר לי הפסיכיאטר שלי, מניין, אגב, אתה מכיר אותו?). וכך בודאי את המושג של המשפט הרומי "דיליגנס פאטר פאמיליאס", כלומר האורח המצוי, אותו אב משפחה טיפסי, אדם ממוצע, שאינו אלא מעין פיקציה של החוק, אמת מידה. הוא הוא אותו בן אדם נורמאלי המהדרין אשר לאמיתו של דבר אינו קיים במציאות. ובכן, מרים וולף נראתה בעיני כקרוכה ביותר לאותו ממוצע. גם דבר היות פניה מטושטשות מעט, תרם לדמינה להרבה פנים אחרות. ובתעודת הוהות שלה רשום שחור על גבי לבן: סימנים מיוחדים אֵין. כרכבות אנשים הרים בניו-יורק אף היא חלק בסטטיסטיקה הפשע של העיר הגדולה. פעם בעולמה במעליה למשרד עורך-הדין ששם היא מוצטקת כמוכירה כבר שנים, התקיפה שני צעירים, (היא לא ראתה את פניהם היטב אבל בטוחה היא שדווקא לא היו כושים) וגולו ממנה את אינקה על כל תכולתו: שטרות אחרים, צרור מפתחות, כרטיסי אשראי, וטבעת עתיקה יקרה שהיה בודעה לחיתה לתיקון חגנות התכשיטים שבקומת הקרקע של בניין משרדה. "תודה לאל שלא חבלו בך", אמר לה האיש בערב, אבל לא נמנע מלהוסיף, "אמרת לך אלה פעמים להסתכל פניה לפני שאת נכנסת למעלית... אי אפשר להסתובב בעולם כמו ילדה

קטנה מבלי לראות לאן הולכים". ככה, תמיד ממשך לחנך אותה, כמו שנהגים הרבה גברים שאינם חדלים מחנך את נשותיהם הקטנות: שלא התנו את המכונית כשורה, שלא הביאו את החליפה מן הניקי, ששכחו לגחץ אותה חלוצה המיוערת לבוקר, ועוד כהנה וכהנה פשעים ועונות של נשים קצרות דעת וארוכות שיער. נו, נורמאלי לגמרי. בכל מוצאי שבת נהגו הוולפים לסעוד בחוץ. פעמים הודמנו עם הפלדמינים או עם ידידים אחרים. יש שהיו מגלים לשמחתם מסעדה חדשה, אי שהוא בקווינס, או במנהטן. אחרי כן, בדרך הביתה, היה מר וולף מחנה את המכונית "רק לרגע", וקופץ אל חנות הלֶנְצ'וֹנְט לקנות את הניר-יוקֶיטימס של יום א'. כיוון שהסמה המכונית את התנועה היו הכל סביב צופרים בקולי קולות, וכמה מן הנהגים הודיעו. אך מר וולף היה מוטע מעדנות מן התנות, ובנחת נכנס למכונית ונוסע לו בשלום לביתו. או, היתה מכונית אחרת נעצרת ליד לנצ'ונט אחר, ומכונית אחרת היו צופרות, ואז היה חלקו של מר וולף עם הנהגים המודיעים. וכן הלאה, וכן הלאה, כזאת היתה מעולם. כזאת תהיה לעולם, לכל הפחות כל עוד יופיע הניר-יוקֶיטימס של יום א' במוצאי שבתות. ביום שיש תופיע מרים בסופרמרקט וגלגלים בשערותיה, כשאר נשות הפרוורים שהן מוכנות להיות יפות-פחות ביום ובלבד שתהינה יפות-יותר בלילה. והיה לה כלב נקיף שחרר "קנפרי", שהיה מבלה את רוב ימותיו בחצר ובאכסדרות הבית, אבל בערבים נהגה להוליך אותו לטיול כדי שיעשה את צרכיו הרחוק מבייתה. בסופי שבוע, בימים יפים וחמים, כשיוצאים יושבי הפרוורים מבתיהם לגמוע מעט שמש, היתה יוצאת גם מרים וולף להשתוף בחצר. שרועה על כיסא נוח תמשח שמן שיווף על פניה ועל חלקי גופה החשופים, תרכיב משקפיים שחורים על חוטמה, תאזין לשירים הרגשיים הבוקעים בקולי קולות מן הסטרוניטור, ותחפוס קצת שלוה, נמיסה כולה בשמש. לזה היא קוראת "טיפול עצמי", כי היא צריכה להיות יפה, היא צריכה לאהוב את עצמה, ואם רק תתעמל בקביעות, לא תרבה כאכילה, ותקח את המנה היומית של נויטמינים, ובטוח לה שהכל יהיה שפיר. מדי שני וחמישי היא משקה את הגינה, ללא התחשבות בדבר אם ירד גשם קודם לכן או לא, מפני שאין לשנות סדרו של עולם. גם הלבנים בארונות סרורים כחיילים בשורות ישרות. ובחדרי האמבטיה – אחד למעלה זה שהיה של הילדים, ואחד סמוך לחדר השינה שלהם, המכונה master bedroom – מחולפות המגבות, חדשות לבקרים, ומרים נותנת ליבה לכן שהצצים על המגבת יהיו תואמים לצצים שעל וילון המקלחת, ותמיד צבעם צהוב-כתום כצבע הטפטים. והכל מבריק, מריח מניקון.

הכל כצפוי מן האשה ההגונה – זו היודעת לראונו לעצמה ואשר על-כן בעלה אוהב אותה – מעקרת הבית המטפלת בביתה ובבעלה, מאם הבנים השמיחה, הללויה!

וכאן, עורך נכבד, אני שבה ושואלת את עצמי: אם כל כך טוב, אז מה כל כך רע? היכן בדיקו נתקלקלה השורה? זאת אומרת, אם הכל כך נורמאלי, זאת אומרת, ומרוב הרהורים אני מגיעה לפעמים להשערה מטרידה, פן יתכן כי דווקא משום כך. כלומר, שאפשר להשתגע מעוצמת הנורמאליה. וזה לא הגיוני, כל כך לא מתקבל על הדעת, ובכל זאת? המאמץ האינסופי, היום-יומי, המצטבר אט אט, שלא לצאת משורה השגרה, להוסיף לנהוג כמקובל, כפי שהכל מצפים ממך, כלום אין דיו לשגעו פילים?

אני זוכרת אותו זוג – זה אירע לפני זמן רב כשעוד גרנו בברוקלין – אנשים קשישים היו שחיו שנים רבות יחד והיו להם ילדים ונכדים שנהגו לבקדם כשבתות ובמועדים, והם היו יוצאים לערוך את קניותיהם תמיד שלובי זרוע כווג אוהבים צעיר, ובעורכרם את הכביש היה הגבר משגיח על האשה בשבע עיניים שלא תלך באור אדום, ואז, ערב אחד, השליך אותה החוצה דרך חלון ירתם בקומה העשירית של בית הירידות הישן. למחרת זה הופיע בכל העיתונים. לשאלה מרוע, מה פתאום? צחק האיש והשיב כי אין זה פתאום כלל וכלל. שהוא היה עוצר ברוחו שנים על שנים עד שהתפוצץ. שזה היה בלתי נסבל. שהיא לא הרשתה לו לישון בחלון פתוח. שהוא נחנק בלי אורז... שדי, שהוא פקע, ככה, כמו בלון... הפסיכיאטר שלי טוען, שבניגוד למה שחושבים, אין אנשים משתגעים מצער. לאו דווקא. ולא ממשו בלתי צפוי שקורה להם, כי אם ממשו בלתי צפוי שאינו קורה להם. והפסיכיאטר שלי עצמו הוא לגבי דירי משהו בלתי צפוי בהחלט. לא שאין לי צער בחיי. היש חיים נורמאליים ללא צער? הן גם למרים וולף היה כאב גדול שנשארה בליבה. "ותפסיקי לי להיות קדושה מעונה בזאת. עם נאב-התמיד שלך. טוף טוף זו גם הבת שלי. או מה, אז בגלל זה אני צריך להפסיק לחיות? צריך ללמוד להמשיך למרות הכאב. עושים מה שאפשר וזהו. המוסד הוא טוב. היא נראית טוב. יותר טוב משנראתה כשהייתה אצלך בבית. ואולי תחשבי קצת על שרה'לה? יש לך מורשתלך כן עם האף למטה".

בזמן האחרון נראתה מרים מרוכא במיוחד. שמתי לב שמכוננת הקדיקל, זו המפוארת כציי המכוננות של הוולפים, נעדרה מן הרחוב פרקי זמן ממושכים. "בעלי כה עסוק. עכשיו כשהוא בן חמישים ואחת הוא

עובד יותר ממה שעבד בהיותו צעיר. מה הוא חושב לו שרק אני מודקנת?" זה היה או, כשנודמנו יחד לבית המרקחת של השכונה. שתינו ביקשנו תרופה נגד כאב ראש. אז, כששאלה אותי לצבע הבלוני של שערה, כשברגע הראשון לא היכרתיה. זה היה כשקנינו, כל אשה לבעלה, את אותו הכושם שלאחר גילוח שהיה במכירה מיוחדת. "שלך מתרוצץ יותר מדי וגם שלי רץ", אני אומרת לה צוחקת, "קונה נעלי התעמלות חדשות כל חודש. הרופא אמר לו כי לרוץ במרץ כזה בגילו מסוכן ללב, אבל הוא אינו שומע. מה יש לדבר? אחד משנינו בטח ימות מהתקף לב". אני צוחקת ולבי בוכה. גם שלי מרכה להיעדר מן הבית. בזמן האחרון אפילו בלילות. ואני בחושך, לבדי, כמיסת המלכים הרחבה, מה שקרוי king size, שאינו תופס אף את מחציתה, מן מלכותו על ארץ חריבה. מתאמצת להרהר באירועים משמחים, מעלה זכרונות מאותה חופשה נפלאה שלנו בנ'מיקה לפני כך וכך שנים, כל המשפחה יחד, לפני שנילי הסתככה בסמים, ומה עמוק היה תכול המים, ואיזה יופי הרקלים על החוף, וזהב החולות, וגומות החן של נילי המתולתלת הצוחקת, רטובה ושובבה... ועוד אתורה-אתורה, ימים רחוקים של ראשית נישואינו, מה חדר כשילדתי את נילי, ראשית אוני, ואיזו לידה קשה... ואיך היה מקנא לי באותן שנים ראשונות. אפילו לבוס שלי, עורך הדין, הרחוק הזקן ג'ניקס, שמבטניו החמים היו "שורפים חורים בשמלתך..." ואני מוסיפה להרהר עוד ועוד במעגלים גדולים ההולכים ומצטמצמים ושוב הולכים הלך והתרחב ובלבד, בלבד שלא יגיעו אל הנקודה, היא הנקודה הכואבת בה אני מרשה לעצמי להרהר, כלומר היכן שוכב, בשעה זו, הגבר הנצחי של חיי, שעם שחר יצא מהבית מהורד ומצחצח נודף כושם טוב, כמו אחד היוצא לאיזה נשף גדול. ואני מתבוננת במרים וולף ורואה את התוגה המבצבצת מתחת לריסי עיניה, כמין תחתנית שהשמלה קצרה מדי לכסותה, ואיני מוצאת בלבי עוד לימר לה עד מה אני מכינה לרוחה, רק מהנהנת בראשי. מאו לא נפגשנו זמן רב. שבוועות? חודשים? איני יכולה להגיד בוודאות כי הזמן רץ, ממש נמלט לי מבין האצבעות, ולאחרונה הרבה דברים נתבלבלו אצלי. ואז, לפתע, ראיתי מוצאת מכיתה, בחוץ די, פני מר וולף רציניים וקודרים, וצחוקה הרם, משתלט לרגע על הרחוב, ונשחק, עד מהרה, רטשי-רטשים גורע תחת גלגלי המכוננת. עודי שומעת את הדי צחוקה, כמשק ארני רכבות, מתגלגלים בחוץ, מפריעים את שלוות הלילה, מצמררים את כשרי. שכן, אם כך אירע למרים וולף, אנה אני באה? ביחוד שאנו דומות כל כך. "כמו שתי טיפות מים". זה מה שטען אישי לפני שבוש כשהצבעתי לפניו על הגון הבלוני החדש

של שער, אשר החליה אפילו לא השגיח בו, "זה נורא מוכיח לי את משהי... נו, מה שמה? זו השכינה ממול... נו, זו שיצאה מדעתה, שתמיד הייתן דומות כמו שתי טיפות מים". והדבר המנחם בכל זה הוא שגם אצל ה"מצוי" שלי הויתרו אינו מה שהיה. הדמיון הארוך הזה! זהו כעצם הדבר הלא נורמאלי היחיד שאני רואה במרים. כלומר, הדבר הלא נורמאלי היחיד המצוי בי. לכן הייתי כה מסוקנת לדעת איך כל זה קרה. לכן, הזמנתי את מר וולף, שאיני מחבבת אותו, ואף פעם לא חיבבתי, ועכשיו עוד פחות, לאחר שראיתי מושך בורועה של מרים בכוח כזה, ושום אהבה אין במכשו - לארוחת ערב בביתנו. מדבריו נסתבר כי כוח זכרונה נחלש והלך. היתה נכנסת לחדר לקחת משהו ופתע נעמדת ושואלת את עצמה "אז לשם מה נכנסתי? מה כעצם רציתי לקחת?" פעמים היתה שוקעת בהיות וכאשר נעורה לא ידעה לרגע היכן בריוק היא נמצאת. או שהיתה פתחת במכול דברים, מספרת פתאום על הייה בברוקלין, על ימי ראשית נישואיהם, פרטי פרטים, תאריכים מדויקים להפליא. ואיך יצאו לטייל ב"Central Park, ומה לבש בעלה בכל הזדמנות, ואיפה סעדו, והתפריט המדויק: "זאתה לא רצית עוגת שוקולד אז הזמנתי עוגת לימון והחלקנו, וזכרתי" ואילו הוא "מי זוכר שטויות כאלה?" ומניין לו לדעת אם צבע עיני ידוק כשהוא לובש "אותו סורדו האקי, שלבשת אז, כשבת בברוקר אצל הפלדמנים?" וכל זה היה מזוה במיוחד לאור זכרונה הקלוש כל כך. אט אט ניתקה את מגעיה עם הידידים, הידידות. השתכללה. אבל הסימן הברור הראשון נתגלה, סיפר מר וולף, בשעת נסיעתה בערב הביתה מעבודתה. "זה היה ברכבת התחתית. והכל אירע בגלל ששכחה - חולשה זיכרון, כמו שאמרת... נו כן, השיחה היא-דיה הנותנת... אם שוכחים... אז... היכן עמדת? החזרתיו אל הרכבת התחתית והוא המשיך: "בכן, הכל אירע מפני ששכחה לקנות ספר כיס או עיתון לדרך, כמנהגה. כיוון שכן נעשתה חשופה לטביכתה המיידית ולכל הנועה בה ולא היה לה לאן לברוח. עיניה נתקלו באיתה וזקנה שעמדה מעולפת, מתמוטטת למחצה, שגנה אל העמוד. עם כל זיע של הרכבת היה ראשה נשמט, נופל ככדור מצד אל צד. כל פעם היה נדמה למרים שהראש עומד להינתק משקעוריותיו בין הכתפיים ולהפליג מעלה כמין כדור פורח... מרגע שראתה את הזקנה לא יכלה מרים להסיר את עיניה ממנה ורשבה כמהופנטת, כמין זומבי. ומר לוי מרוחבנו, שבמקרה היה שם באותו קרון, אומר שאנשים הסתכלו בה והצביעו עליה, ואחד הצעירים צחק אל גערתו מטובב אצבעו סביב רקתו כאומר "חסר לה בורג". ופתע קמה ממקומה בבהלה והיציעה את מקומה לאשה הזקנה שתשב ונתנו. נו, זה היה

הצעד המכריע. האשה צנחה, בלא תודה, על המקום שנתפנה ונרדמה מיד בקול נחרה מרעים. הגברים שהיו יושבים ומשתחיים כנחת נעצו במרים מבט, מחייכים זה אל זה וזרזו חוגג בעצניהם. ומרים לא יכלה לזכור אם אמנם הורתה באצבעה אל הזקנה וצווחה "זאת אני! זאת אני!" כמו שטען לאחר מכן מר לוי שהיה בקרון. ועוד סיפר מר וולף, שאחר כך הופיעו סימנים אחרים: היא שתמיד היתה ארם מאופק, מכונס בעצמו, אחד שאינו תוחב אפו לענייני הוולת, החלה פתחת כשיחה עם זרים. ברכבת. ברחוב. באוטובוסים. היתה עוצרת גברים שונים, טוקרת את פניהם בעיני וקובעת: "אתה לא בשבילי. לא הטעם שלי." אתה יכול ללכת". או, אם נשא האיש חן בעיניה, היתה אומרת לו: "אתה דווקא מוצא חן בעיני. מה דעתך לשבת ולשוחח אתי קצת על כוס קפה? הה? לבי אומר לי שאתה ואני נמצא שפה משותפת". קולה נעשה רם יותר. צרחני. פרחנים היו נאספים סביבה ומתגרים בה בהערות גסות. פעם אף יירו בה אבן, שלמולה חלפה לידה ולא פגעה בה. הגבר אליו פנתה היה נמלט על נפשו, כמפני מגיפה, כולו סמוק, וקריאות הפרחחים מלוות אותו: "יש לכם שפה משותפת, למה שלא תשתה אתה קפה... למה..." ואילו היא, כולה תמיהה, היתה פונה לכל מי שנודמן לידה: "מדוע ברח? מה עשיתי לו?" פעם, כפי שנודע לאחר מכן, צילצלה בפתח הבית המפואר שכיפת הרחוב, הוא בית העשירים המופלגים שלגבירה הדרה בו יש מכונית ונהג העומדים לרשותה, ובסופימרקט אינה מבקרת כי את הכל מביאים אליה הביתה, מניחים על המפתח, ומשרתת בסניר לכן מכניסה את המצרכים אל הבית פנימה. הכל היו מפליגים בהשערות איך נראה הבית מבפנים, ומה גודלה של החצר, ובכיכת השחייה, ועוד כהנה וכהנה. בכן... נודע שמרים צילצלה בדלת ואמרה למשרתת, בעד הסדק הצר שפתחה למענה, "אפשר להיכנס לרגע? אני רק בתוכו. ראוות. רק לראות. תמיד השתוקקתי לידע את הבית הזה נראה בחוכו. מבחון הוא כה מקסים, כה מסקרן, באמת". המשרתת עמדה לטרונק את הדלת ממש על פרצופה, כולה אומרת ועם של כבוד שנפגע, אך אירע, שבו כרנע חלפה הגבירה היפהפיה במקום. ובמקרה, היתה רוחה טובה עליה במיוחד באותו בוקר, אם משום שבעלה נסע לכמה ימים, או משום שמאהבה הצעיר עומד לבוא בערב, או משום עניינים אחרים שיש להם השפעה רבה על רוחן של גבירות יפהפיות, כגון פרווה חדשה, תסרוקת מתאימה במיוחד, אבל כיצד אייתרמו אנוכי - שרבו וחצי דבר אין לי עם גבירות עשירות יפהפיות - לדעת מה הם הדברים המסתוריים המשפיעים על רוחן? מה שתשוב הוא שרוחה של זו היתה

טובה עליה כאשר עמדה שם מרים וזלף בפתח כולה שוקקת להיכנס. "אבל למה לא בעצם, דורה? הניחי לה להיכנס לרגע". והנסיכה לחצה לדק את ידה (הלא נקיייה, אבל לנסיכה יש הרבה כרוים של זרב ליטול שם את ידיה העדינות לאחר מכן) של מרים ואמרה לה שהיא זוכרת במעומעם את פניה מן הרחוב ו"מה נעים להכיר את השכנים". ומרים השיבה כי "העונג כולו שלה", כפי שהיה באמת.

אחר כך החלו השוטטויות. זה היה כבר לאחר שפוטרה מן העבודה, לאחר שמוזרותה הזדקרה לכל עין. זה היה הנורא מכל. דבר אחד למדתי, עורך נכבד, והוא: ערבה של המסגרת. לא המעשה עיקר כי אם כיצד נראה העושה בשעת המעשה עיקר. כלומר, כל עוד הנך לבוש ומסורק, כל עוד שומר אדם על הצורה, יכול הוא להוסיף במעלילו, ואפילו יהיו אלה רעים או נפשעים, מבלי שיראה מישהו צורך לעצרו. כל עוד אין פסול במה שמשתקף כלפי חוץ לא ימצא אחר שיתן דעתו לך שהתוך הולך וכלה. אבל מרים שכחה, כפי הנראה, שצבעה את שערותיה בלונד, וכיוון שלא חזרה אל הספרית, החלו קיוצוניה השחורות לענות בה. היא גם שכחה להסתיר, ותלתליה הזעירים הסתככו אלה באלה במין מבוכה נוראה. אף בגדיה היו מלוכלכים וקמוטים, וניכר היה כי נהגה לישון בם ולא טרחה להחליפם. ריח רע עלה מהם, וחוטמים קרועים מחפרים שחיבורם נתערער, היו נשרכים משולי שרוללים ומשובל שמלה. על פי רוב היתה משוטטת ברחובות קווינס, אבל אחר כך חרה אחר אופקים אחרים והגיעה גם למנהטן, שם, באחד מרחובות הווילג' גילה אותה באחד הלילות הקרים, שוטר גנון, כשהיא נוברת באשפה ושרה בקול רם ובמנגינה מזויפת, "רקדתי עם אהובי לצלילי הוואלס של טנס". השעה היתה חצות של ליל חורף קר ומרים היתה בלא מעיל. השוטר, אשר עמד לסיים את משמרתו וללכת אל ארוסתו הממתנה לו בבירתה עם ארוחה חמה ובקבוק יין שקלי, היה במצב רוח טוב. "מה את מחפשת כאן דובשנית, את יום אחמול?" חמד לו לצון עם מרים. היא נשאה אליו מבט אפור, תמיה, "מה אני מחפשת? שאלה גדולה. איך אדע מה אני מחפשת אם טרם מצאתי?" "היגיון ברזל", אמר השוטר, "ואולי יש לך חשק לבוא אחי ונדבר קצת?" "למה לא?" השיבה, "אתה דווקא מוצא חן בעיני. תמיד אפשר לדבר קצת... וכוס קפה תיתן?"

ובאותו לילה, בשעות הקטנות, שכבר אינן לילה ועדיין אינן בוקר, אלו שעות הסף המועדות לפרענות, חזרה מרים וזלף לביתה בלוויית שני שוטרים, פניה שוחקות וקורנות. מר וזלף היה במקרה בבית כי "נתבטלה איוו ישיבה". מאז נתחמו הדברים במהירות. פסיכיאטר זה פסיכיאטר אחר.

גם הפסיכיאטר שלי נקרא להתייעצות. הכל היו בריעה אחת: האשה יצאה מרדעה לגמרי. מוכרחים להתייעק במסוד מיוחד בו תקבל טיפול נאות. (טוף טוף בעלה עסוק מאוד ואף כי אי אפשר להבטיח לה השגחה עליונה, צריך לתת לה לפחות השגחה מתמדת). יש לשמור עליה כשבע עיניים שלא תזיק לא לעצמה ולא לזולת. אי אפשר להרשות למי שיצא מעצמו לצאת ולבוא כרצונו כי מי יודע איזה מין רצון יכול זה להיות, ומיהו אותו המי ששלו הוא הרצון? שכן שורש הנגע, נעוץ באותו הרגע בו הופך אדם להיות לעצמו זולת, כי אם אתה עצמך אינך יכול עוד לסבול את עצמך איך אפשר לדרוש זאת מאחרים?

"ואולי תאהבי קצת את עצמך, זה? מה רע לך כל כך? ואל תתחילי לי שוב עם נילי. אנחנו לא אשמים שהיא הסתככה... גם אני אוהב אותה, היא גם הבת שלי, לא? אבל גם לי זכות לחיים. אני עוזר בכל מה שניתן. מה עוד אפשר? את חושבת שיש בזה משהו טוב, בזה שאת הורסת את עצמך במחשבות עליה?" ואני מבקשת להשיב לו שזה בעל כורחי, כלומר, המחשבות. שאדברה, אשמח ללמוד ממנו איך להפסיק לחשוב אודות נילי. אשמח ללמוד את הפאטנט... ואני פוצה את פי לומר לו זאת "אבל... אבל... ואילו הוא חותך באחת "אבל עכשיו אין לי זמן. אני צריך ללכת... ובכלל אם את רוצה לייסר את עצמך, אותי לא תגררי לכך". "זה לא זה... אבל..." אני מפצירה, האם קולי הוא קול התחננות הזה? אך הוא כבר בפתח "ואל תחכי לי לארוחת הערב. אבוא מאוחר". והבית נהיה לפתע ריק ורומם בבלתי נשוא. כל המילים שביקשתי להגיד נגור עליהן שלא לבוא לעולם. גרונני משתנק, אני מבטת במראה במחווה נואשת למצוא לי חברה כלשהי וקלסטרדה של נילי שלי, מוקף התלתלים, ניבט בי שוחק. גומת החן שלי בלחיה השמאלית. "יש צדק בעולם רואה? שרה דומה לי ונילי - לך", אמר פעם האב הגאה כשהוא סוקר את בנותיו, הלבבושות שלמות מלמלה, בכוקר פו אחר של שבת. אני אובדת במראה. אני - היא? "אמנויה קשרה עם אובדן זהות", נאום הפסיכיאטר שלי. "אולי תאהבי קצת את עצמך", נאום אישי. אולם אני כבר איני יודעת מי היא זו שאותה עלי לאהוב. כמעט שחתי לו פעם, "אם רק אתה תאהב אותי קצת יותר..." כמעט ששחתי לו פעם, אבל אני חוששת. מוטב להניח לאותם כלכים ישנים בתרדמתם. בחלומי הם נובחים כל הזמן ושיניהם לטושות.

מר וזלף ש"כסף זו לא בעיה אצלי", והעיקר הבריאות, וכי וכי, תחליט למכור את הבית ולעבור לגור בחוף המערבי ששם עיקר עיסוקי, לדבריו. את אחר העיסוקים הללו ראיתי כחצרים של הוולפים, בשיעור בלוגרני ובמינימום של חציית. "כל הדרך מסן-פונזיסק באה אלי, לעזור לי כאן

לחלל את העניינים, מה תאמרו לכן? מתוקה רוזי שלי, הה? ידו כרוכה סביב מותניה עומד מר וולף בסמוך לרוזי שלו, ומפליג בשבחייה באוזני שכניו וידידיו. הוא נראה כנתקל בקשיים כל אימת שעליו להתרחק ממנה מעט כדי להשיב לשאלת אחד הקונים האפשריים. היה זה יום קיץ נאה וכל החפצים שפורזו שם בחצר התנוצצו כאילו היו זהב. קלה, זו הבת המורה שלא מכבר נישאה, באה אף היא לעזור לאביה במאורע חגיגי זה של yard sale, tag sale, garage sale קרא לזאת ככל שתקרא. מר וולף, כנעלי התעמלות חדשות, בניגוס משומשים, ובחולצת משבצות – אפילו את תסרוקתו שינה כדי להראות כאחד הצעירים – זהר כולו מנחת. הפריחים, שמרים כה טרחה על גידולם, היו עכשיו בשיא פריחתם. אפונה ריחנית כוורדרד ולכן, אמנון ותמר קטיפניים בצהוב וסגול, ציניות באדום וכתום ושאר גוונים. כל החלל הספוג ניחוחות כמו נמלא הירוגליפים של זמום דבורים, ופרפר מקסים, שעל כנפיו שני עיגולים כתכול ושחור, כאישוני עניים, צנח לו לשבת על לב ההוב אשר לאחת המורגניות. עברתי את הכביש והצטרפתי לקהל הנוברים לראות אם יש דבר שיש לי הפך בו. בין ערימות נעליים ישנות ושמלות משומשות ואבידרי מטבח ורהיטים נתקלו עיני במחברת גדולה שכריכתה קשה ועליה ציפור משי של מעשה רקמה סיני. היתה זו המעטפת הנאה שכבשה את לבי. המחברת היתה ריקה. אוצר בלום של דפים לבנים מנייר משוכה. רק אחר כך, כביתי, נתקלתי בכתוב, בכתב זעיר, בשולי הדף הראשון למעלה, "מרים וולף: דפים של חיי". חשבתי על ידו של המקרה כחינו, ועד מה הוא מטיב, לפרקים, לכונן את השעה, וכל כך, עד שאתה מתחיל לזהות אם אין כאן מעשה מתוכנן מראש, אחרי ככלות הכל. שאחרת, איך נסביר למשל שהנה דווקא עכשיו כשלוחצים עלי בעלי והפסיכיאטר שלי לאחוז בעט ולכתוב, דווקא עכשיו מודמנת לידי מציאה כזאת, מחברת נהדרת זו, נייר משוכה זה, ועוד באותו ערב מיהרתי לעשות שימוש במיקחי המחברת ערה שמורה עמי – עדיין אוהבת אני לחזות במרקם המשי שעל העטיפה, באותן ציפורים סטגוניות, פרחים מרהיבי עין, ובדרך המסתורית הנושא ראשו ממעבה העלווה – אבל כל הדפים נתלשו מתוכה מכבר. זאת אומרת, אחרי שמילאתי אותם אותיות כרמשים אלו הפושטים על חצרנו בימות הקיץ. כל הדפים, זאת אומרת, זולת הדף הראשון, ולכן, אף עתה, אם יפתח מישהו את המחברת, יבחין בכוחות למעלה בשוליו: "מרים וולף: דפים של חיי". אלא שאת מקום הגליונות הריקים, חופסת עתה הריקות גופת. איני רואה בזה חילוק גדול.

"בכמה?" שאלתי את מר וולף "כמה את רוצה לתת?" השיב. הושטתי

לו שטר של חמישה דולרים. "נו, עני שניים. סוף סוף עבודת יד. ועבודת יד, את יודעת, זה לא הולך ברגל", אמר. רוזי, בחציאת המני, שגילה כגיל בתו, צוחקת אליו ודבש בעיניה. אולם היה לו קשה למכור את הבית. אומרים שכמעט מר, אבל היה איוה סכסוך בקשר לדמי התיווך והעיסוק נחבטלה. הוא השאיר את המפתחות בידי אחד המתווכים ופרח לו. השאיר את הבית שישתגע לו כמו אשתו. היה אז קיץ לוהט במיוחד. אחד הקיצים החמים ביותר שידעה ניו-יורק. העשב בחצר ממול גדל פרא. בלילות הייתי מאזינה לרחש גידולו. הפרחים כמשו נבלו כולם. השיחים שהיו תמיד גוומים נאה, אף ענף לא יצא מגדרו – נראו כראשים שמסרוק לא נגע בס. ריח עזובה נוראה נרף מסביב, פשט על המדרכת הסמוכה. לי היה ברור שהבית יצא מרענת. אימתי היה כל זה? לפני שנתיים או שלוש? גם הזמן שהיה פעם מסודר ומאורגן סביב שולחן האכילה ומפגשי המשפחה, הפך להיות לי פרא, חסר תחומים ובלתי צפוי. אחת ארע: זה היה הקיץ הראשון בו הייתי כל כך לבדי. אני זוכרת שבערבים נהגתי לטייל הרבה לאורכו ולרחבו של הרחוב, מנסה להרגיע את רוחי למשכ ערבי, לבושם הפרחים העולה מן הגינות, לפטפט השכנים הניצבים בפחתי בתיהם, בטרם תרד החשיכה. מן המטבחים נדפו ריחות טובים של תבשיל, ועשן תכלכל היה מתמר מן הארוכות. אך בלכתי ובכואי תמיד הייתי שבה ונתקלת בבית הוולפים אשר מול ביתי. מאז ומתמיד היה ביתם קצת יוצא דופן, לא עמד בשורה ישרה עם יתר הבתים שהיו כעשויים בסרגל, כשורת חיילים העומדים דום במסדר. בית הוולפים היה כאותו חייל שנאשם ונצטווה לצעוד צעד אחד קדימה, ולהתייצב לפני הכל כמורה בחטא. אלא שבלילות ירח, לבדי במיטת המלכים הרחבה, זו המכונה king size, הייתי מציצה בחלון ואז היה נדמה לי כאילו הרחיב זה את צעדו קדימה, צעד צעד נוסף בחיבה, כמבקש לנטוש את השורה ולברוח על נפשו. אר"א ראיתי הולך ומתקרב, מתקרב, עד נוגע בביתנו. ככה זה בלילות ירח. כשהכוסף והכאב בוהקים כלהב הסנין, ונדמה, כי הנה, עור מעט, חצא נשמך מעוצמת הערגה. זו הציפייה לאיזה נס המתמשכת ומוצצת את לשדך, שכל-כולה תלויה על חוט תקווה ההולך ונחלש, הולך ונמתח עד דק. אז אראה כראי הקבוע ניכתי את פניה של מרים וולף ואת זקנת צחוקה אשמע בקול האימים המשחר לטרף של ביתה המודאב.

עורך נכבד, לאחר ששבתי וקראתי את מכתבי אילך, גיליתי, לצערי הרב, כי הוא גנב את כל ההצגה, כמו שאומרים. זאת אומרת, קטעים ארוכים של הסיפור נשחטו בתוכו ועכשיו הגבולות מטושטשים. עשה בו כטוב

בעיניך. הרי אין כמודך מומחה בעריכה. מכל מקום, בימים הקרובים אשלח לך סיפור אחר, אשר על סמך ההתחלה המצויה עמי בכתובים, מבטיח להיות סיפור מוצלח ביותר.

בברכה ובכל הכבוד,

מיקי בן־זאב

נ.ב. אם אתה פוגש את הפסיכיאטר שלי אל תראה לו את מה ששלחתי לך, בסדר?